
TÉMA: KÖLTŐI ESZKÖZÖK

TANTÁRGY: IRODALOM - NYELV

SZINT/KOR: 14-15 ÉVESEK

ELŐZETES ISMERETEK: Szövegalkotási készség, rövid írott szövegek alkotása, haladó szövegértési kompetencia

HOSSZÚSÁG: 8 OLDAL (IDŐTARTAM: 100 PERC)

TANULÁSI CÉLOK

A lecke végén a tanulók képesek lesznek:

- Megnevezni a főbb költői eszközöket
- Megérteni komplex irodalmi szövegeket
- Megérteni a költői eszközök fő célját és a használatukat
- Rövid szövegeket alkotni a költői eszközök használatával.

ESZKÖZÖK

Bevezető videó

Versek különböző költőktől (Arany János, József Attila, Kányádi Sándor, Babits Mihály)

TANÍTÁSI MÓDSZEREK

Tanári előadás, írásbeli feladatok, videó, feladatlap

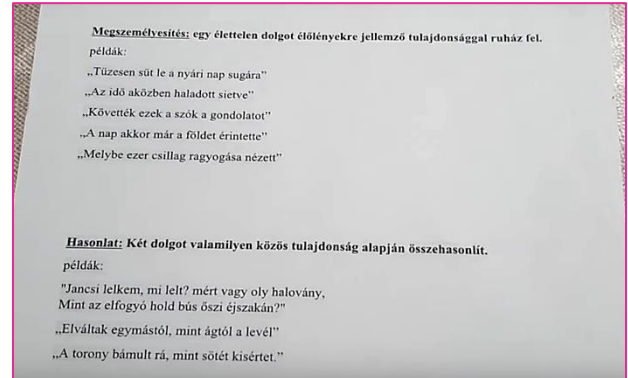
TEVÉKENYSÉGEK

BEVEZETÉS (5-10 perc)

A lecke pár költői eszközt bemutató videórészlettel kezdődik, hogy a tanulók áttekinthessék a főbb stílusesszközöket.

Példa:

"[Költői képek \(megszemélyesítés, hasonlat, metafora\)](#)", Kitti Enikő Juhász
 "[ESL - Literary Devices \(Onomatopoeia, Personification, Simile, and Metaphor\)](#)",
 Englishing (angolul)

ELMÉLETI RÉSZ (20 perc)

A tanár elsősorban a főbb művészi eszközökre összpontosít, és elmagyarázza a különbséget a metafora és a hasonlat, a megszemélyesítés és az allegória, az alliteráció és az asszonánc, az anafora és az epifora, az oximoron és az ellentét között. A tanár megadja az egyes művészi eszközök definícióját és célját. Jó lenne, ha minden egyes definícióhoz példákat is mutatna.

GYAKORLATI RÉSZ (15 perc)

Ebben a tevékenységben a tanulóknak egy rövid szöveget kell írniuk a legutóbbi vakációjukról. Használniuk kell néhány művészi eszközt, amelyeket a lecke előző részében tanultak, például egy hasonlatot, egy oximoront és két alliterációt. A tanár példákat kér, és a diákok felolvassák néhány mondatukat, amelyeket szükség esetén kijavítanak.

GYAKORLATOK (30 perc)

1. Kösd össze a költői eszközt a megfelelő meghatározással.

Metafora	•	•	Két olyan szó vagy kifejezés, amelyet együtt használnak, és amelyek ellentétes jelentéssel bírnak, vagy ellentétesnek tűnnek.
Anafora	•	•	A figure of speech that describes a person or object by referring to another person or object that has similar characteristics.
Megszemélyesítés	•	•	Olyan szókép, amely emberi tulajdonságokkal ruház fel állatokat, tárgyakat stb.
Oximoron	•	•	Olyan szókép, amely ugyanazt a szót ismétli több mondat elején a hatás elérése érdekében.

2. Húzd alá a metaforákat zöld színnel, a hasonlatokat sárgával az alábbi versrészletekben (bővebben a [Magyar Elektronikus Könyvtár](#)).

“A világ” Arany János

A világ egy vén muzsikás,
Nem tud ő már kezdeni mást;
Minden hangból húz csak felet,
Minden nap egy nótát feled.

A világ egy rozzant csárda,
Rossz menedék télbé', nyárba';
Télbe' fázol, nyárban ázol:
Mégis benne éjszakázol.

“Óda” József Attila

Szeretlek, mint anyját a gyermek,
mint mélyüket a hallgatag vermek,
szeretlek, mint a fényt a termek,
mint lángot a lélek, test a nyugalmat!

Szeretlek, mint élni szeretnek
halandók, amíg meg nem halnak.

Minden mosolyod, mozdulatod, szavad,
őrzöm, mint hulló tárgyakat a föld.

Elmémbe, mint a fémbe a savak,
ösztöneimmel belemartalak,
te kedves, szép alak,
lényed ott minden lényeket kitölt.

“A fák és a vének” Kányádi Sándor

Megvénültek, akár az őszi fák,
s nincs egy levélnyi remény
a tavaszra.

Indulnának, de az őszi fény
padon marasztja.

Irigy sóhajjal néznek
a sétáló után a fák,
pedig azok csak csoszognak szegények;
hány tavaszt adnának érte, ha legalább
bár egyet léphetnének

Mit értettél meg a fenti versekből? Értelmezd az egyiket rövid szövegben:

---

3. Emeld ki az ismétlődő mássalhangzókat és magánhangzókat! Melyek a költemény kifejező eszközei? Mi a különbség asszonánc és alliteráció között?

“Messze, messze – részlet” Babits Mihály

Spanyolhon. Tarka hímü rét.

Tört árnyat nyujt a minarét.

Bús donna barna balkonon
mereng a bíbor alkonyon.

Olaszthon. Göndör fellegek.

Sötét ég lanyhul fülfeteg.

Szökőkut víze fölbuzog.

Tört márvány, fáradt mirtuszok. (...)

Angolhon. Hidak és ködök.

Sok kormos kémény füstölög.

Kastélyok, parkok, labdatér,
mért legelőkön nyáj kövér

A válaszod: _____

Milyen érzéseket közvetít? Miért?

---

4. Egészítsd ki a szöveget tetszés szerinti melléknevekkel, hogy ellentéteket alkoss.

“A kert komor és ....., izgalomtól és félelemtől borzongok. Valami szép és ..... rejtőzik a szívében. Sétálok a kanyargós és ..... ösvényeken, tekintetem a folyó felszínére szegeződik, ahol a csillagok fényesen tükröződnek és .....
Kíváncsi vagyok, milyen szomorú és ..... titkok vannak eltemetve a medrében.”

5. Választ ki a megfelelő költői eszközöket az egyes példákhoz.

a. Ragyog, mint a csillagok.

- Metafora
- Hasonlat
- Megszemélyesítés

b. Szomorú szemedet szunnyad a szerelem.

- Onomatopoezis (hangutánzás)
- Oximoron
- Alliteráció

c. A kastély a szürke égbolton tornyosul. A kastély óriási a tornyaival és a kanyargós bástyaival. A kastély veszélyesnek tűnik.

- Anafora
- Epifora
- Allegória

d. Beszél a fákkal a bús őszi szél,

Halkan beszélget, nem hallhatni meg;

Vajon mit mond nekik? beszédire

A fák merengve rázzák fejüket. (Petőfi Sándor)

- Ellentét
- Asszonánc
- Megszemélyesítés

e. Fejem fölé a csillagok jegyes tüzet kavarnak. (Pilinszky János)

- Metafora
- Oximoron
- Eufemizmus

KÖVETKEZTETÉS (20 perc)

A tanár ellenőrzi a helyes válaszokat és elmagyarázza a feladatokat. A feladatlapon használt versek közül az egyiket kiválasztják, és a tanár elemzi a szöveget, kitérve az egyes művészi eszközökre és azok jelentésére.

SZINTÉZIS / ÖSSZEFOGLALÁS (5 perc)

Jól jegyezd meg!

METAFORA: A szóképek egyik fajtája, amely két fogalom közt fennálló tartalmi hasonlóságon vagy hangulati egyezésen alapul.

HASONLAT: Hasonlóságon alapuló szókép.; a hasonló és a hasonlított között valamilyen hasonlóság, közös vonás van. A "mint" hasonlító szó vezeti be.

ALLITERÁCIÓ: Betűrím; hangok ismétlődésén alapuló stíluseszköz. Általában a lírai művekre jellemző; több egymást követő szó első betűje azonos.

ASSZONÁNC: Verstani fogalom; részlegesen egyező, rokon hangokat egybecsengető rím. A tiszta asszonáncban a magánhangzók csengenek egybe, a mássalhangzók eltérőek.

ANAFORA: Ismétlésen alapuló alakzat, amelyben az ismétlődő nyelvi egység (szó, szó szerkezet, mondat szerkezet) az egymást követő mondatok, verssorok, versszakok elején található.

EPIFORA: Olyan alakzat, amely a hatás elérése érdekében több mondat végén ugyanazt a szót ismétli.

ELLENTÉT: Stílusalakzat, amely az értelmi és érzelmi nyomatékosítás kedvéért ellentétes jelentésű szavakat, kifejezéseket, mondatokat állít szembe egymással.

OXIMORON: Stílusalakzat, amely egymást kizáró, egymásnak ellentmondó fogalmakat kapcsol össze.

ALLEGÓRIA: A metaforával és hasonlattal rokon szókép. Egy elvont fogalomnak, eszmének érzékelhető képben való ábrázolása.

MEGSZEMÉLYESÍTÉS: Olyan szókép, amely elvont dolgokat, természeti jelenségeket, élettelen tárgyakat élőként mutat be, az élőkre jellemző cselekvéssel, érzéssel, tulajdonsággal ruház fel, illetve állatoknak, növényeknek emberi érzést, cselekvést tulajdonít.

BIBLIOGRÁFIA & ERŐFORRÁSOK

- Kitti Enikő Juhász. (2021). *Költői képek (megszemélyesítés, hasonlat, metafora)* [Video]. Youtube.
<https://www.youtube.com/watch?v=lvhatlcvro>
- Englishing (2020). *ESL - literary devices (onomatopoeia, personification, simile, and metaphor)*. [Video]. YouTube.
<https://www.youtube.com/watch?v=jaypoemjccg>
- *A magyar nyelv értelmező szótára | Kézikönyvtár.* (n.d.).
<https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-a-magyar-nyelv-ertelmezo-szotara-1BE8B/>
- *Retorikai-stilisztikai lexikon – index.* (n.d.).
<http://enciklopedia.fazekas.hu/retorika/>
- *Magyar Elektronikus Könyvtár.* (n.d.). <https://www.mek.oszk.hu/>